

K TAP TANITIMI / BOOK REVIEW

**HANS BELTING, ARAB STAN BA DAT'I LE RÖNESANS FLORANSA'SI
ARASINDAK TAR H BULU MA**

Fevzi AYDIN*

Belting, Hans. *“Florenz und Bagdad, Eine westöstliche Geschichte des Blicks, 3. baskı”* (*“Floransa ve Ba dat: Do u'da ve Batı'da Bakı in Tarihi”*), Koç Üniversitesi Yayınları, 2012.

---

* +90505 513 53 73, E- mail: fevziaydin@gmail.com

Bu kitapta, Alman sanat tarihçisi, Orta Çağ ve Rönesans sanat kuramcısı aynı zamanda çağdaş sanat ve görüntü teoristi olan Hans Belting, dönemlerin ve kültürlerin kesişim noktasında bulunan sanat eserlerini yorumlamasıyla özgün yaklaşımını göstermektedir. Belting, Avrupa toplumlarında imgenin ilevine ve resim sanatının gelişimindeki kültürel dönüşümleri kendi kendini tanımlayan adamıdır. Belting, Figüratif kültürün anlaşılmasında önemli bir katkı sağlamıştır.

Koç Üniversitesi Yayınları tarafından, Zehra Aksu Yılmaz'ın çevirisiyle yayınlanan Belting'in kitabında, Batı'nın Arap kültürüyle karşılaşması sonucunda Arap kültürünün Batı'da kalıcı izler bıraktığı vurgulanarak, bakış metaforuyla Arabistan Batı ile Rönesans Floransa'sı arasındaki tarihi buluşma anlatılmaktadır. Perspektifin, geometrik soyutlamaya dayanan görsel teori (Orta Çağ) ve resim teorisi (Avrupa) olarak kullanıldığı ikili tarihini ele alarak Orta Çağ'da Arap matematiğinin perspektif teorisini doğurduğunu, daha sonra bu teorisinin Batı'da sanata dönüştürüldüğü vurgulanmaktadır. Resim pratiği kadar bakışın toplumsal pratiğinde de birbirinden çok farklı olan iki kültür arasında, resim meselesinden yola çıkarak bir ilişki kurmayı amaçlayan Belting, ezelden beri resimsiz olan Arap görme teorisinin Batı tarzı resim teorisine dönüşümüyle birlikte iki kültür arasındaki farkın sanattaki perspektifle açıkça görüldüğünü belirtiyor. Kitabın tamamı üç yüz on dokuz sayfadır. Kitap altı ana bölüme ayrılmıştır: I. Resimde Perspektif Meselesi Doğu ile Batı Arasındaki Yollar, II. Ehlile Tirilmemiş Gözslamda Görme Eleştirisi, III. İbnü'l-Heysem'in İlk Ölçümü Arapcadı *Camera Obscura*, IV. Bilgi Olarak Algı Görme Teorisinin Resim Teorisine Dönüşümü, V. Brunelleschi'nin Bakış Ölçmesi Matematiksel Perspektif ve Tiyatro, VI. Resimdeki Öznel Sembolizm Olarak Perspektif. Bu bölümler kendi içlerinde de farklı alt bölümlere ayrılmıştır.

“Resimde Perspektif Meselesi Doğu ile Batı Arasındaki Yollar” başlıklı birinci bölüm, sembolizm biçiminin açıklanmasıyla başlar. Geometrik soyutlamaya dayalı Arap görme teorisi Batı'da tamamen farklı bir anlama bürünmüştür. İnsan bakışını her tür algının odağı haline getirerek resme yerleştiren bir resim teorisine dönüşümü, yani fotoğraf “analog resimler” dediğimiz şeyi gerçekleştirmesinin nasıl açıklanabileceği konusu üzerinde durulmaktadır. Görmenin tarihinde devrim yaratan perspektifin sadece sanatla ilgili bir mesele olmadığını anlamaktadır. Kültürel öneminin yanında perspektif bir resim konusu olarak bakıldığında gözler önüne serileceği anlatılmaktadır.

“Ehlile Tirilmemiş Gözslamda Görme Eleştirisi” başlıklı ikinci bölümde, Belting temel olarak modern dönem öncesinde, Batı dünyası ile Arap dünyasının resim anlayışı arasındaki

ayrılıklarını, izleyicinin bakışıyla ayrılmaz bir bütün olan perspektifin icadıyla birlikte bu farklılıkların nasıl doruğa ulaştığından bahsediyor. Bu bölüm aynı zamanda kendi içinde; Resim Yasası ve Din, Canlı Varlıklara Hânet Olarak Resim, Allah'ın Kelamı ve Kuran Yazısı, Allah'ın Bakışları Altında: Hikâye Olarak Resim, Blickwechsel: Canlı Bakışlı Resimler olarak alt başlıklara ayrılmaktadır. Yazar tüm bölümleri özgün bakış açısıyla ve tarihsel gelişim süreçleriyle de erlendirmektedir.

“bnü'l-Heysen'in İlk Ölçümü Arapcadı Camera Obscura” başlıklı üçüncü bölümde Resimdeki perspektifin yeni bir icat olmadığından, aslında eski bir ilim olan optik teorisine dayandığı anlatılmaktadır. Bu teorinin Arapçadan Latinceye çevrilen bir optik kitabının adı olan *Perspectiva*'ya ithaf ettiği, perspektifin bayraktarlığını yapan Rönesans sanatçılarının bu görme teorisini bir resim teorisine dönüştürünce *perspectiva*'nın anlamının nasıl değiştiği üzerinde durularak bnü'l-Heysen'in Optik Kitabı: *Perspectiva*, Antikça Görme Kültüründen Uzaklaşma, İlk Yolları ve Cisimlerin Özellikleri, İslam Sanatında Matematik ve Geometri, Blickwechsel: Kepler'in Yeniden İcat Ettiği Camera Obscura alt başlıklarıyla incelenmiştir.

“Bilgi Olarak Algı Görme Teorisinin Resim Teorisine Dönüşmesi” başlıklı dördüncü bölümde, Arap görme teorisinin çıkışını açan etkisinin uzun bir dönemden sonra günışığına çıkması belirtilmiştir. Ayrıca, Skolâstik çevrelerde teologlar ile doğa bilimciler arasındaki idrak ve algı tartışmalarına ve bnü'l-Heysen'den yola çıkan Biagio Pelacani'nin matematiksel mekânına değinilmiştir. Dördüncü bölüm; Skolastizmde Algı ve Bilgi Çatışması, Perspektiften Önce: Giotto'nun Resimdeki Bakışı, Pelacani'nin Matematiksel Mekânı cadı, Ghiberti'nin Yorumları ve Piero'nun Matematiksel Sanatı, Blickwechsel: bnü'l-Heysen mi, Euklides mi? Bir Seçenek de Vitruvius alt başlıklarıyla de erlendirilmiştir.

“Brunelleschi'nin Bakış Ölçmesi Matematiksel Perspektif ve Tiyatro” başlıklı beşinci bölümde, Belting perspektif temasını sanat tarihinin sınırlarının dışına çıkararak genişletmiştir. Perspektifin örneğin sahne dekorundaki önemi ve tiyatroyun Batı'nın görsel kültüründeki rolünü irdelemektedir. Son iki bölümün sonundaki Blickwechsel kısmında Arap sanatının mukarnas geometrisinde ve meşrebîye çumba kafesinde tezahür eden “simgesel biçimler”i gösterilmektedir. Aynı zamanda beşinci bölüm; Floransa'da İki Mucit, Mekân: Bakışın Mimarisi, Tiyatro Sahnesinin Görünümü, Urbino Panoramları, Blickwechsel: Mukarnasın Geometrisi alt başlıklarıyla de erlendirilmiştir.

“Resimdeki Özne Simgesel Biçim Olarak Perspektif” başlıklı altıncı ve son bölümde, Perspektifin etki alanı öznenin tarihiyle bir kez daha genişletilmektedir. Bakışın simgeselliği

gözün bir simge haline gelmesiyle gözler önüne serilmekte ve antikça ın bakma korkusunu a an yeni bir Narcissus'la doru a ula maktadır. Belting'in bu çalı masında, Perspektifin kültür tarihinin bir tasla ının çizilmesi, sanat kavramı ve bilim kavramı çerçevesinde incelenmi tir. Simgesel biçim kavramı ele tirel bir biçimde sorgulanarak kültür tekni i kavramıyla ili kilendirilmesi bakımından oldukça önemli bir çalı madır.